

ВНЕСОК ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА В УКРАЇНСЬКУ НАУКУ

У короткому та драматичному житті Олега Ольжича, який проживав лише 37 років, виключно і слабо дослідженою сторінкою є його наукова діяльність. Незабаром після війни, у 1925 р. Олег став студентом Карлового університету у м. Празі, де вивчав філософію, мистецтвознавство, одночасно студіював історію та археологію в Українському вільному університеті, де отримав лекції відомого вченого історика Дмитра Дорошенка та Дмитра Антоновича, археолога Вадима Щербаківського.

Протягом 1926–1932 рр. Ольжич працював у археологічному відділі Чеського національного музею в Празі, що цілком відповідало його науковим інтересам.

Досвід вченого-археолога він набував у багатьох археологічних експедиціях. Протягом 1928–1929 рр. він брав участь у розкопках у Верхньому Преміштрові, де обстоював 15 поселень Галандського Поділля. Він здійснив розкопки поблизу міста Західнока, сім Лавіваї, Добріліваї (тепер Західняцького району) та Білчи-Зелотс (Бордівського району). Поблизу останнього він провів розкопки в печері Вергофа, де зняв для культурного шара та один негосподарений. Опрацьовані Ольжичем археологічні матеріали зберігаються в музеях Берліну, Відня та Бухареста. Результати цих польових досліджень висвітлені ним у статті «Дослідки на Галандському Поділлі в 1928 та 1929 рр.», опублікованій в Записках Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові.

Коло наукових інтересів Ольжича стосується археології доби неоліту та енеоліту Центральної та Південно-Східної Європи, зокрема проблеми виникнення та розвитку тріпільської культури. У 1930 р. в Карловому університеті Ольжич захистив дисертацію, одержавши наукову ступінь доктора філософії із спеціальності «археологія». Тема його дисертації «Новітніша мезолітична культура Галечана», базувалася на дослідженні керамічних пам'яток тріпільської культури, що зберігалися у музеях Львова та Кракова. Ольжич показав себе талановитим вченим, який мав великі наукові перспективи. Ставши у 23 роки доктором з археології, він привернув увагу наукової громадськості слабкими наукови-

ни працював. В рефераті на його дисертацію проф. Альфін Стодольскій зазначив, що в головній частині своєї праці подані п. Кандіба докладні типологія й хронологічний класифікаційно-панорами матеріалу. Це перше велика спроба з'ясувати це складне й важке на брак цилічного матеріалу – дуже коментовані питання. Пан Кандіба гердації подані всієї типологічної ряду форми і орнаментів, що йому дозволило знайти елементи контакту з карійськими мильованого керамікою і укласти прайзійней в головних рисах її класифікаційне.

Після закінчення дисертації за пропозицією проф. В. Шурбівського Ольжич став працювати асистентом кафедри археології Уарійського Вільного університету.

Протягом 1931–1932 рр. Ольжич здійснив наукові поїздки до Австрії (Відень), Німеччини (Берлін, Вісмар, Гамбург, Любек, Пוטсдам) та Франції (Париж), де пошукуючись з відомими вченими археологами, опрацював археологічні матеріали в музеях.

Ольжич першим створив класифікаційно-співрідний орнаментів Дністро-Дніпівської області, поділяючи його на п'ять й варіанти. На межі його внесок полягає у розробці періодичної трипільсько-паліток Верхньої Наддніпрянищини, в основу якої була покладена типологія і класифікація мильованого кераміки, в якій виділені 5 фаз розвитку, а кожну фазу поділено на декілька варіантів.

По моделюванню посуду та співрідній орнаментів Ольжич встановив зв'язок між українською (трипільською) та дунавською (крутинською) мильованого керамікою. Він зазначив, що спільні риси дозволяють об'єднати український і румунський регіони під назвою Дністродніпівської. Таку гіпотезу він виклав у 1932 р. в доповіді на першому Конгресі протісториків у Лондоні.

Вивчаючи спорідненість української мильованого кераміки з молдавською та синарадською, Ольжич висунув гіпотезу про інтентне походження посуду з гребінцями та шпороваком орнаментом. Про це він повідомив у 1932 р. в доповіді на Другому Українському науковому з'їзді у Праці.

У статті «Трипільські пам'ятки в збірках археологічного устану Карлового університету» Ольжич висловив нову думку, що фрагмент кераміки, викопаної з місця з давнього черепашки, гребінцями орнаментом, належить до італійської культурного шару і пов'язаний з неолітом Північної України, зокрема Чернігівської та Надбужанської областей.

Висловив її знайшов в с. Вересів пам'ятки булава, Ольжич висловив претупащені про можливі зв'язки Трипільля з ставово культурно-варіантів кістацій.

У 30-х роках Ольжич брав участь у археологічних розкопках палеоліту Праги, в печері Моравії, в Австрії, Румунії та Югославії (остання у складі американської експедиції).

Результати його наукових досліджень друкувалися в українських, чеських, німецьких та англійських виданнях. Наростаюча археологічна студія Ольжича величезна. Зараз відомо близько 30 наукових гердацій-вченого. Та в статті Ольжич як вчений і поет був знайдений в Раденській Україні. Араб вчений пошукуючись передалий в Інститут літератури НАН України і часів своїх досліджень.

Окреме місце в народній спадщині Ольжича займає видана у 1937 р. його монографія присвячена кераміці села Штаньки на Північній Буковині «Штаньки. Культура та змаришки неолітичного поселення». В ній автор розробив періодизацію кераміки тріпільської культури, яка поділяється на два періоди, основні та проміжної фази. Ця періодизація побудована на матеріалах розв'язного посуду Наддністрозшани та Ползувти, відображає напружені спільні тріпільської культури цих територій і не втрачала значення дотепер.

Учась у міжнародних конгресах, уклада, конференцій та симпозіумів добула Ольжичу ім'я відомого у світі вченого-фаліста й слов'янської археології. Великі народні здібності, глибоке знання археологічних матеріалів, володіння двома мовами європейськими мовами привнесли вченому заслужено славу.

У 1938 р. Ольжича запрошено до США читати лекції у Гарвардському університеті. Дбаючи про сприяння українського народу за кордоном, Ольжич разом з іншими українськими вченими заснував Український Науковий Вільний Інститут Америки. У 1939 р. за редакцією Олега Ольжича у Празі вийшов збірник народних творів цього Інституту, в якому видано праці з різних ділянок української науки.

Спадщина народної здобутки Ольжича як вченого не слід обмежувати його археологічними здобутками, тому що, маючи нас, політичного діяльство в країні Німеччина на початку 40-х років XX ст. він не забував свої наукові уподобання. Як знавець історії та культури українського народу Ольжич писав статті на цю тематику (під псевдонімом Д. Карала). Дев'ять з них назвали Земля Горюньської в намірку про Ольжича як політичного діяча: «До проблеми культурної діяльності», «В Авангарді Героїчної Доби – До проблеми націоналістичної культури», «Культурна політика українського націоналізму», «Українська історична свідомість».

Ольжич поділяв культуру на національну та націоналістичну. Він вважав, що націоналістична культура є павнозісна, цебто побудована на галасливих скандальних народних повістях й традиціях, переважно вигадана національна культура. Істинні словани – національна культура націоналістичної доби. Як бачимо, він мав оригінальне розуміння сутності націоналістичної культури як органічної складової націоналізму. Ми поділяємо його висновок, що «створюючи свій стиль, життя й побут цілого народу, націоналізм творить так само героїчний стиль його мистецтва». Не можна не погодитися з іншими не менш важливими науковими висновками Ольжича про те що, українська культура є органічно з археологічних засад формування українського націоналізму.

Важливо відзначити, що всі три складові творчої діяльності Ольжича (наука, поезія та політика) служили одній меті – відродженню Української держави. Багато творчої спадщини Ольжича має бути глибоко вивчена, і проєктується українському народу у справі побудови розв'язаної незалежної держави України, про яку мріяли, та яку боролися і задля якої віддали свій талант і життя інші славіні полєрєдєвєкє.

1. Венгер Леонович. Наукова діяльність д-ра Степа Каруца. Вступивчення. // Український історик. — Нью-Йорк, — 1985, — ч. 1-2, — С. 49-74.
2. Мисаки Такара. Археологія стародавня Сімея (Канчубі) в контексті сьогоріччя. // Український історик. — Нью-Йорк, — 1999, — Том 35, — Вип. 2-4, — С. 55-68.
3. Сорочковський Андрій. Опинився на науковці. // Український історик. — Нью-Йорк, — 1994, — ч. 1-4, — С. 210-233.